

**Cynulliad Gofalwyr Cymru Gyfan 2025
Adroddiad Digwyddiad**

Cyflwyniad

Cenhadaeth Gofalwyr Cymru yw gwneud bywyd yn well i ofalwyr di-dâl yng Nghymru. Rydym yn darparu gwybodaeth a chynghor ar ofalu, yn helpu gofalwyr i gysylltu â'i gilydd, yn ymgychu gyda gofalwyr am newid parhaol ac yn defnyddio arloesedd i wella gwasanaethau.

Cynhaliwyd Cynulliad Gofalwyr Cymru Gyfan Blynnyddol a gynhaliwyd gan Gofalwyr Cymru, ddydd Llun 10 Chwefror 2025. Daeth y Cynulliad â dros 50 o ofalwyr di-dâl o bob cwr o Gymru at ei gilydd, i drafod materion a blaenoriaethau allweddol. Clywodd y mynychwyr ac ymgysylltu ag amrywiaeth o siaradwyr, gan gynnwys y Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol, Dawn Bowden AS, cynrychiolwyr gwleidyddol ac arbenigwyr polisi. Cymerodd gofalwyr ran hefyd yn ein sesiwn gyntaf i greu maniffesto cyn etholiadau'r Senedd 2026, gan gael y cyfle cyntaf i helpu i lunio maniffesto Gofalwyr Cymru ar gyfer yr etholiadau sydd i ddod.

Mae'r adroddiad hwn yn cynnig crynodeb o'r digwyddiad, gan gynnwys cyfraniadau gan siaradwyr a rhai o'r cyfraniadau pwerus a rennir gan ofalwyr eu hunain. Bydd y Cynulliad a'r adroddiad hwn yn cael eu defnyddio i roi gofalwyr di-dâl ar y map ymhellach, gan roi llais i brofiadau a blaenoriaethau polisi gofalwyr di-dâl ledled Cymru.

Gyda Diolchgarwch

Ni allai Cynulliad Gofalwyr Cymru Gyfan fod wedi digwydd heb gefnogaeth Llywodraeth Cymru a Chyngor Caerdydd, yn ogystal â'n siaradwyr panel a helpodd i greu digwyddiad mor ddiddorol. Hoffem estyn ein diolch diffuant i bawb a gefnogodd a chyfrannodd at y digwyddiad:

- Llywodraeth Cymru
- Cyngor Caerdydd
- Plant yng Nghymru a'r Bwrdd Cyngori ar Ofalwyr Ifanc
- Y Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol, Dawn Bowden AS
- Ysgrifennydd Cysgodol y Cabinet dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol, James Evans AS
- Barwnes Smith o Lanfaes
- Y Cyngorydd Leo Thomson, Aelod Cabinet dros Wasanaethau Oedolion ac Iechyd y Cyhoedd a Chydraddoldeb, Cyngor Caerdydd
- Y Cyngorydd Ash Lister, Aelod Cabinet ar faterion Gwasanaethau Plant, Trechu Tlodi a Chefnogi Pobl Ifanc, Cyngor Caerdydd
- Katie Blackburn, Llais
- Dr Catrin Edwards, Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru
- Nick Andrews, Prifysgol Abertawe

Diolch yn arbennig hefyd i'r gofalwyr di-dâl a roddodd eu hamser i godi eu lleisiau a lleisiau gofalwyr

ledled Cymru. Gwnaeth eich profiadau, eich syniadau a'ch penderfyniad i wella bywydau gofalwyr yng Nghymru y Cynulliad yn bosibl. Byddwn yn parhau i weithio i wella bywyd i ofalwyr di-dâl ledled Cymru ac edrychwn ymlaen at weithio ochr yn ochr â chi i wneud y newidiadau hyn.

Cyd-destun heriol i ofalwyr

Mae gofalwyr di-dâl yng Nghymru yn wynebu heriau sylweddol o ganlyniad uniongyrchol i'w rolau gofalu, yn cael eu heffeithio'n anghymesur gan tlodi ac yn wynebu canlyniadau iechyd a lles gwaeth na'r boblogaeth ehangach. Mae ymchwil gan [Gofalwyr Cymru a WPI Economics](#) yn 2024 yn dangos bod dros 100,000 o ofalwyr di-dâl yng Nghymru yn byw mewn tlodi, ac mae'r gyfradd tlodi dwfn ar gyfer gofalwyr 50% yn uwch na'r boblogaeth gyffredinol. Mae ein hadroddiadau Cyflwr Gofalu yng Nghymru yn dangos bod mwy nag [1 o bob 3 gofalwr yn torri'n ôl ar bethau hanfodol](#), fel bwyd a gwresogi yn 2024, a bod 2 o bob 3 gofalwr yn dweud bod eu sefyllfa ariannol yn cael effaith negyddol ar eu hiechyd meddwl a'u lles. Yn yr un adroddiadau, bu [cynnydd o 36%](#) yn nifer y gofalwyr sy'n adrodd am iechyd meddwl gwael ers 2023 a dywedodd 60% o ofalwyr eu bod yn teimlo'n llethu'n aml neu bob amser.

Yn ein hadroddiadau Cyflwr Gofalu yng Nghymru, nododd mwy na 4 o bob 5 (82%) o ofalwyr di-dâl eu bod yn teimlo eu bod yn cael eu tanbrisio gan Lywodraethau.

Mae yna gyfoeth o ymchwil ychwanegol sy'n darlunio darlun o bryder o ran hawliau gofalwyr di-dâl, cydnabyddiaeth a'u diffyg cefnogaeth yng Nghymru. Mae'r angen i leisiau gofalwyr gael eu clywed a'u gweithredu yn teimlo'n fwy nag erioed.

Prif Araith – Y Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol, Dawn Bowden AS

Prif siaradwr y Cynulliad oedd Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol Llywodraeth Cymru, Dawn Bawden AS. Siaradodd y Gweinidog am ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gefnogi gofalwyr di-dâl ac esboniodd rai o'u mentrau diweddar a pharhaus ar gyfer gofalwyr. Siaradodd y Gweinidog am y Gronfa Seibiannau Byr genedlaethol, a ariennir gan Lywodraeth Cymru ers 2022 i alluogi 30,000 o ofalwyr i gael seibiant rhag gofalu, ac eglurodd y Gweinidog fod y cyllid ar gyfer y cynllun hwn wedi'i ymestyn yn ddiweddar tan 2026. Siaradodd hefyd am waith y Grŵp Cynghori Gweinidogol ar gyfer gofalwyr, sy'n cynnwys cynrychiolaeth gofalwyr, a'i dymuniad i adolygu ac adnewyddu strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer gofalwyr di-dâl dros y flwyddyn i ddod i osod nodau tymor hwy ar gyfer cymorth gofalwyr.

Mae'r Grŵp Cynghori Gweinidogol wedi sefydlu grŵp Gorchwyl a Gorffen sydd wedi arolygu pob awdurdod lleol i nodi rhwystrau ac arfer da wrth ddarparu gwybodaeth a chyngor i ofalwyr ac Asesiadau Anghenion Gofalwyr. Yng ngoleuni'r canfyddiadau ymchwil a rennir gan Ofalwyr Cymru,

cydnabu'r Gweinidog fod gormod o ofalwyr yn ei chael hi'n anodd cael mynediad at Asesiad Anghenion Gofalwyr ar hyn o bryd.

Panel Gwleidyddol

Un o brif swyddogaethau'r Cynulliad yw cael gwared ar rwystrau i ofalwyr di-dâl ymgysylltu â chynrychiolwyr gwleidyddol yng Nghymru, gan sicrhau bod lleisiau gofalwyr yn cael eu clywed gan y rhai sy'n gwneud penderfyniadau. Roeddem yn falch iawn o ymuno â ni:

- Barwnes Smith o Lanfaes
- Ysgrifennydd Cysgodol y Cabinet dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol, James Evans AS
- Y Cyngorydd Leo Thomson, Aelod Cabinet dros Wasanaethau Oedolion ac Iechyd y Cyhoedd a Chydraddoldeb, Cyngor Caerdydd

Esboniodd James Evans, sydd hefyd yn Aelod o'r Senedd dros Aberhonddu a Sir Faesyfed, y cyfeiriad teithio yr hoffai ei weld gan Lywodraeth nesaf Cymru yn dilyn etholiadau'r Senedd 2026. Galwodd ar Weinidogion i flaenoriaethu gwariant ar ofalwyr ac i sicrhau bod awdurdodau lleol yn bodloni eu rhwymedigaethau tuag at ofalwyr yn fwy cyson.

Siaradodd y Farwnes Smith am ei phrofiad personol fel cyn-ofalwr ifanc i'w thad, a sut roedd ei phrofiad o ofalu wedi llywio ei gwaith yn ei gyrfa hyd yma, gan gynnwys yn Undeb Cenedlaethol y Myfyrwyr ac yn awr yn Nhŷ'r Arglwyddi. Addawodd barhau i holi Gweinidogion ar lefel y DU ar faterion sy'n effeithio ar ofalwyr yng Nghymru.

Roedd y Cyngorydd Thompson yn cydnabod rôl sylweddol gofalwyr di-dâl yn y system iechyd a gofal cymdeithasol a galwodd am fwy o ymwybyddiaeth o hawliau a grantiau fel bod mwy o ofalwyr yn gwybod ble i fynd am gymorth. Esboniodd sawl menter a gymerwyd gan Gyngor Caerdydd, gan gynnwys cylchgrawn gofalwyr Care'diff i ledaenu gwybodaeth am gefnogaeth.

Gofynnodd gofalwyr yn y Cynulliad nifer o gwestiynau i'r gwleidyddion ar ystod o bynciau gan gynnwys:

- Sut y gall Llywodraeth Cymru fynd i'r afael â'r bwlch rhwng hawliau gofalwyr yn y gyfraith ac mewn gwirionedd.
- Mynd i'r afael â thlodi gofalwyr.
- Sut i leihau amseroedd aros ar gyfer Asesiadau Anghenion Gofalwyr.
- Cael grwpiau gwybodaeth a chymorth pwrpasol i ofalwyr rhieni.

- Cefnogi gofalwyr i gael gwell cydbwysedd rhwng gwaith, bywyd a gofalu.
- Gwella adnabod gofalwyr trwy gerdyn adnabod gofalwyr.

Panel Arbenigol Polisi

Yn ogystal â phanel o randdeiliaid gwleidyddol allweddol, roeddem yn credu ei bod yn bwysig bod gofalwyr yn cael cyfle i drafod materion polisi allweddol a blaenoriaethau'r dydd mewn ffordd amhleidiol. Felly, ymunodd â ni:

- Katie Blackburn, Cyfarwyddwr Rhanbarthol Powys, Llais
- Dr Catrin Edwards, Pennaeth Materion Allanol, Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru
- Nick Andrews, Swyddog Ymchwil yr Ysgol Iechyd a Gofal Cymdeithasol, Prifysgol Abertawe

Esboniodd Katie Blackburn o Llais, Corff Llais y Dinasyddion mewn iechyd a gofal cymdeithasol, sut mae Llais yn gweithio gyda byrddau iechyd ac awdurdodau lleol mewn prosiectau lleol i fynd i'r afael â materion a nodwyd gan ddinasyddion. Eglurodd fod Llais wedi cydnabod bod llawer o faterion ym maes iechyd a gofal cymdeithasol yn effeithio arbennig ar ofalwyr ac wedi siarad am anghenion gofalwyr mewn ardaloedd gwledig fel Powys gydag anawsterau ychwanegol yn ymwneud â theithio a chael mynediad at wasanaethau gofal digonol yn lleol.

Esboniodd Catrin Edwards waith Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru wrth gydlyn rhwydwaith o sefydliadau gofalwyr lleol ledled Cymru. Gyda darparwyr ac elusennau'r trydydd sector yn dibynnu arnynt i ddarparu llawer o elfennau o gefnogaeth gofalwyr gan gynghorau, galwodd Catrin am gyllid mwy cynaliadwy ar gyfer gwasanaethau trydydd sector i leihau ansicrwydd ond cydnabuodd nad yw lefel yr adnoddau yn ddigonol i ddiwallu lefel yr angen ymhlith gofalwyr.

Esboniodd Nick Andrews ei ymwneud â nifer o brosiectau ymchwil sy'n gysylltiedig â gofalwyr dros y blynyddoedd diwethaf a'i ddiddordeb arbennig yn hawliau cyfreithiol gofalwyr a sut mae'r rhain yn cael eu cyflwyno yn ymarferol.

Gofynnodd gofalwyr nifer o gwestiynau i'r panel arbenigwyr polisi gyda phynciau gan gynnwys:

- Y diffyg yn argaeledd gwasanaethau seibiant.
- Sut i liniaru'r costau ariannol ychwanegol a gynhyrchir gan ofalwyr.
- Sut i integreiddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn well fel y gall gofalwyr lywio'r system yn ddi-dor.

- Mynd i'r afael â'r bwlch gweithredu sydd wedi'i ddogfennu'n dda rhwng y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a darparu gwasanaethau gwirioneddol ledled Cymru.
- Cymorth i gyflogaeth i oedolion ag anableddau dysgu.
- Meini prawf cymhwysedd cyfyngol ar gyfer gofal a chymorth a ddarperir gan awdurdodau lleol.

Creu Manifesto

Gyda'r etholiadau i'r Senedd yn agosáu yn 2026, roeddem am ddefnyddio Cynulliad Gofalwyr Cymru Gyfan fel cyfle i roi hwb i'n hymgysylltiad â gofalwyr di-dâl ynghylch eu prif flaenoriaethau ar gyfer y Senedd a Llywodraeth Cymru nesaf.

Fe wnaethom gyflwyno cyfres o ymyriadau polisi posibl i'r gofalwyr a oedd yn bresennol a gofyn iddynt drafod a graddio'r opsiynau o'u blaenau – gyda thrwydded i wneud iawn ac addasiadau i'r opsiynau arfaethedig yn ogystal â'r dewis i gynnwys rhywbeth gwahanol a gwreiddiol.

Yr opsiynau oedd:

- Cefnogaeth yn benodol ar gyfer pan fydd rôl ofalgar yn dod i ben;
- System gymorth fwy tryloyw i lywio gyda ffyrdd clir o herio penderfyniadau a dal gwasanaethau i gyfrif;
- Tai mwy diogel a fforddiadwy i bobl â chyfrifoldebau gofalu;
- Gwell cyflog ac amodau ar gyfer gweithwyr gofal â thâl;
- Llywodraeth Cymru i lobïo Llywodraeth y DU i ddiwygio'r Lwfans Gofalwr;
- Cael eich gwerthfawrogi a'i ymgynghori wrth gynllunio triniaeth ar gyfer y person(au) rydych chi'n darparu gofal iddo;
- Asesiadau Anghenion Gofalwr Cyflymach;
- Mwy o gymorth statudol i ofalwyr sy'n cael eu hasesu fel cymwys;
- Gwell mynediad at wasanaethau cymorth i ofalwyr di-dâl, o wybodaeth a chynghor i gynlluniau cymorth a seibiant;
- Mwy o waith i hyrwyddo ymwybyddiaeth gofalwyr mewn meysydd heblaw iechyd a gofal cymdeithasol – megis ysgolion, mannau cymunedol a busnesau;
- Hyfforddiant ar gyfer gofalwyr di-dâl – e.e. hyfforddiant dementia, gweinyddu meddyginiaethau, trin â llaw;
- Gwell cefnogaeth a mwy o gyfleoedd i ofalwyr gael mynediad at weithgareddau hamdden/hobiau/lles;
- Incwm sylfaenol i ofalwyr di-dâl;

- Mwy o gefnogaeth i ofalwyr aros yn, neu ddychwelyd i, gwaith cyflogedig;
- Llywodraeth Cymru i lobïo Llywodraeth y DU i weithredu absenoldeb gofalwr â thâl i ofalwyr sy'n cydbwyso gwaith â thâl a rolau gofalu.

Mae'r drafodaeth a'r broses ddilynol yn dangos yr amrywiaeth o rolau gofalu o fewn yr ystafell a'r gwahaniaeth o gyd-destun ac amgylchiadau a'r effaith y mae hyn yn ei chael ar ddewisiadau gofalwyr am gymorth. Wedi dweud hynny, roedd yna feysydd o gyffredinrwydd ar draws y gofalwyr yn y Cynulliad, gyda'r ymyriadau polisi uchaf a chefnogaeth fwyaf oedd:

- Cael eich gwerthfawrogi a'i ymgynghori wrth gynllunio triniaeth ar gyfer y person(au) rydych chi'n darparu gofal iddo;
- Asesiadau Anghenion Gofalwr Cyflymach;
- Mwy o gefnogaeth i ofalwyr aros yn, neu ddychwelyd i, gwaith cyflogedig;
- Hyfforddiant ar gyfer gofalwyr di-dâl – e.e. hyfforddiant dementia, gweinyddu meddyginiaethau, trin â llaw;
- Mwy o gymorth statudol i ofalwyr sy'n cael eu hasesu fel cymwys;

Efallai nad yw'n syndod bod blaenoriaethau gofalwyr o'r sesiwn hon yn canolbwyntio ar gamau ymarferol y gellir eu cymryd i ddarparu cefnogaeth, megis cynyddu cydnabyddiaeth a chyfranogiad, yn ogystal ag uwchsgilio gofalwyr gyda hyfforddiant i'w helpu yn eu rolau. Wrth fwydo'n ôl ar eu trafodaethau, roedd llawer o ofalwyr yn cydnabod bod llywodraethau mewn sefyllfaoedd anodd ac y byddai syniadau fel incwm sylfaenol i ofalwyr bron yn amhosibl i Lywodraeth nesaf Cymru eu cyflawni, o'i gymharu â'r cynigion uchod.

Y mwyaf diddorol oedd tôn y sesiwn. Mae'n gwbl glir gan y Cynulliad, ac o ymchwil ac ymgysylltiad presennol â gofalwyr, bod angen newid. Mae llawer o ofalwyr wedi siarad yn ddewr am eu bod wedi cael eu gwthio i'r pwynt torri gan ddiffyg cefnogaeth sydd ar gael a sut y byddai rhai o'r cynigion polisi a drafodwyd wedi eu hatal rhag mynd i mewn i argyfwng. Siaradodd gofalwyr am eu dicter a'u rhwystredigaeth am deimlo'n ddigymorth ac heb eu cydnabod gan wasanaethau statudol ac arweinwyd gwleidyddol yng Nghymru ac ehangach, tra'n ystyried a mesur eu syniadau i ddatrys problemau drwg y dydd.

Diolch yn fawr iawn i'r holl ofalwyr a rannodd eu straeon, eu profiadau a rhoddodd eu hegri a'u brwdfrydedd i'r ymarfer hwn, yn y frwydr i wella bywyd i ofalwyr di-dâl yng Nghymru.

Adborth Gofalwyr

Gofynnnon ni i bawb a fynychwyd ar y diwrnod rannu eu meddyliau a'u profiadau o'r digwyddiad gyda ni, dyma beth ddywedon nhw:

- Roedd 87% o'r mynychwyr yn teimlo'n fwy gwybodys ar ôl y Cynulliad.
- Dywedodd 79% eu bod yn teimlo bod y digwyddiad wedi helpu lleisiau gofalwyr i gael eu clywed a'u gwrando.
- Roedd 68% yn teimlo eu bod wedi'u hysbrydoli i fod yn fwy ymwneud ag ymgyrchu dros hawliau gofalwyr.
- Dywedodd 63% eu bod yn teimlo bod y digwyddiad wedi helpu gofalwyr i gael eu cydnabod, eu gwerthfawrogi a chyfrannu at y penderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau.
- Dywedodd 61% eu bod yn teimlo eu bod wedi'u grymuso i ddefnyddio eu llais i gefnogi gofalwyr.

Fe wnaethom hefyd ofyn i ofalwyr fyfyrio ar eu teimladau ar ôl y digwyddiad, dyma eu lleisiau:

- *"Yn anffodus rydyn ni'n parhau i ddweud yr un peth a does dim byd yn newid."*
- *"Wedi darganfod mwy am wasanaethau nad oedd gen i unrhyw wybodaeth amdanynt."*
- *"Teimlo fel petai'r un stori ond ychydig o weithredu wedi'u cadarnhau."*
- *"Roedd yn gallu deall sut mae adrannau'r llywodraeth yn gweithio i wneud gyda gofalu ac ati."*
- *"Mae pawb yn cydnabod y problemau ond yn ymddangos yn ddi-rym i weithredu"*

Gofynnnon ni i ofalwyr pa bynciau yr hoffent eu gweld yn cael eu cynnwys mewn unrhyw ddigwyddiadau yn y dyfodol sy'n debyg i'r Cynulliad:

- *"Beth sy'n arloesol? Beth sy'n gweithio'n dda?"*
- *"Gofalu aml-genhedlaeth a'r effaith ar deuluoedd."*
- *"Adnoddau a chefnogaeth i ofalwyr sy'n gweithio."*
- *"Iechyd Meddwl; Bywyd ar ôl Gofalu."*
- *"Sut i gael hawliau sylfaenol bodloni!"*

Diolch yn ddiffuant i ofalwyr a rannodd eu barn a'u safbwyntiau o'r digwyddiad, a'r hyn yr hoffent ei weld yn y dyfodol. Rydym yn ymrwmo i sicrhau bod yr adborth hwn yn siapia ein gwaith a Chynulliad Gofalwyr Cymru Gyfan 2026.

Casgliad

Mae'n amlwg bod llawer o'r materion a godwyd yng Nghynulliad Gofalwyr Cymru Gyfan 2024 yn parhau ledled Cymru, ar gyfer gofalwyr di-dâl. Mae gormod o ofalwyr yn cael eu heffeithio gan dlodi, anallu i gael mynediad at gymorth statudol ac yn teimlo'n anweledig ac heb eu cydnabod gan wneuthurwyr penderfyniadau mewn Llywodraethau a chymdeithas ehangach.

Os ydym am wella bywyd i ofalwyr di-dâl yng Nghymru, yna mae'n rhaid newid cam yn ein dull gweithredu. Nid oes prinder tystiolaeth ac ymchwil sy'n nodi'r heriau amrywiol y mae gofalwyr yn eu hwynebu ac atebion posibl i'r heriau hynny. Mae'n rhaid i ni wneud 2025 y flwyddyn lle rydym yn ail-ddyblu ein hymdrechion, mewn llywodraethau, gwasanaethau cymorth, sefydliadau cynrychiolwyr gofalwyr a chymdeithas ehangach, i gael mwy o ofalwyr y gefnogaeth sydd ei angen arnynt ac yn ei haeddu.

Mae ymchwil yn dangos y byddai gofalwyr di-dâl yng Nghymru yn costio dros £10 biliwn y flwyddyn i'w ddisodli'r lefel o ofal y maent yn ei ddarparu. Mae gofal di-dâl yn hanfodol i fynd i'r afael â blaenoriaethau allweddol Llywodraeth Cymru, lleddfu'r pwysau ar wasanaethau statudol a chadw pobl yn iachach yn eu cartrefi.

Gyda phoblogaeth sy'n heneiddio, galw cynyddol am wasanaethau ac anghenion gofal cynyddol gymhleth yn datblygu, ni fydd byth yn haws datrys y problemau mewn gofal di-dâl nag y mae nawr. Mae gofalwyr angen – ac yn haeddu – mwy o weithredu i weld eu hawlau yng Nghymru yn cael eu cynnal a'u gwella.